

KAUPPA KAMARI

**POSITIIVISTA
METELIÄ
PYHÄJÄRVI-
SEUDUSTA!**

S. 17

HYVÄ SYNTYY HYVÄSTÄ

– KARINIEMEN RUOKAKETJU SOPIMUSTUOTTAJILTA KULUTTAJILLE, S. 10

TÄMÄ
KÄDESSÄSI OLEVA
JULKAISU ON
PAINETTU MEILLÄ.

Hyvää Joulua!

sata-seri.fi

 sata-seri

GRAAFISEN TEOLLISUUDEN MONIOSAAJA | PAINO SANALLA LAATU

OP Lappi

RANTALAINEN

Tulevaisuus on tiedossa

Iloista joulua!

Meiltä saat kaikki taloushallinnon palvelut saman katon alta. Asiantuntijoidemme kanssa liiketoiminnan ennakoitavuus lisääntyy, ja yrityksesi tulevaisuuden suunnittelu on helpompaa.

Ota yhteyttä: marko.heino@rantalainen.fi

EI ROSKATTAISI NIIN PALJON

VASTUULLISUUS ON TÄMÄN LEHDEN TEEMA. TÄLLÄ HETKELLÄ VASTUULLISUUSKESKUSTELU ON KESKITTYNYT ERITYISESTI ILMASTOKYSYMYKSEEN. PÄÄTIN TEHDÄ PIENEN GALLUPIN PERHEENI JÄSENTEN PARISSA JA ASETTELIN KYSYMYKSEN TAVALLA, JONKA VIISIVUOTIASKIN YMMÄRTÄISI: MIKÄ ON MIELESTÄNNE PARAS TAPA SUOJELLA LUONTOA/YMPÄRISTÖÄ?

Ei roskattaisi niin paljon, vastauksista ensimmäinen tuli perheen kolmosluokkaiselta hyvin nopeasti. Lähiympäristö halutaan pitää siistinä. Jokainen voi itse vaikuttaa päätöksillään silmillä havaittaviin tuloksiin. Roskan heittäminen maahan on yksittäinen teko, jonka tämä 9-vuotiaskin tietää vääräksi. Uuras kolmasluokkainen on kaverinsa kanssa jopa käynyt koulun jälkeen keräämässä roskaa omasta aloitteestaan.

Ei ammuttaisi niin paljon eläimiä, vastasi viisivuotias, jolle luonto ja ympäristö ovat lähimetsää ja siellä asuvia eläimiä. Jos asiaa haluaa ajatella laajemmin, kuvastaa vastaus sitä, että ympäristövastuuta on pitää yllä tasapaino luonnonvarojen hyödyntämisen ja säilyttämisen välillä. Tavaroiden halpuudesta maksaa lopulta joku taho ja yksi tahoista on ympäristö.

Suljettu kierto, vastasi perheen aikuinen. Mitään ei saisi mennä jätteesksi, vaan kaikki tavara pitäisi pysyttyä kierrättämään tavalla tai toisella. Tavara tulisi myös pitää mahdollisimman pitkään käytössä. Koko kuluttamisen kulttuurin täytyisi muuttua. Pahimmassa tapauksessa luonnonvaroja tuhlaavasti tuotettu, lyhytikäiseksi tarkoitettu tuote päättyy kaatopaikalle tai takaisin halpatuotannon maihin

epämääräisiin olosuhteisiin. Kuluttaja on usein kaukana ympäristöhaasteen konkreettisesta toteutumisesta. Jäteauto vie tavarat pois silmien alta.

Suljetun kierron kysymyksessä aletaan liikkua jo hyvin haastavassa teemassa: talouskasvun ja tavarankuluttamisen kasvun yhteydessä, johon on kuulunut myös luonnonvarojen ajatelmamatonta haaskaamista. Tähän ollaan nyt puuttumassa esimerkiksi EU-tasolla. Komissiossa ollaan laatimassa kiertotalouden toimintasuunnitelmaa, jossa painopiste siirtyy jättepolitiikasta tuotepolitiikkaan. Tuotepolitiikan lähtökohta on se, että tuotteen pitää olla kestävä, sitä pitää voida huoltaa, korjata, päivittää ja käyttää mahdollisimman pitkään.

Vastuullisuuden panostaminen on pian myös välttämättömyysinvestointi, jotta yritys pystyy toimimaan globaaleilla markkinoilla kilpailukykyisesti. Yhä useampi kuluttaja on kiinnostunut tuotteen alkuperästä ja tuotantoolosuhteista. Kuluttajatuotebisnekseen noussut vastuullisuuden korostaminen siirtyy vaihteittain myös tuotantohyödykemarkkinoille. Koko tuotantoketju joutuu tarkan luupin alle. Moni iso yritys vaatii alihankintaverkostoltaan entistä enemmän myös ympäristövaatuuksien huomioimista.

Niin ympäristön säilyttämisen, kestävien tuotantotapojen kuin materiaali kierron saroilla piilee valtavasti bisnesmahdollisuuksia, joihin myös Satakunnassa voidaan tarttua.

Riikka

RIIKKA PIISPA

toimitusjohtaja
Rauman kauppakamari
puh. 040 708 8555

RAUMAN KAUPPAKAMARI

JULKAISIJA

Rauman kauppakamari
Sinkokatu 11, 26100 Rauma
rauma.chamber.fi

OSOITTEENMUUTOKSET

puh. 044 765 4533
kauppakamari@rauma.chamber.fi

PÄÄTOIMITTAJA

Riikka Piispa

TAITTO

Mikko Ollikainen / bonde.fi

PAINO

Sata-Seri Oy, Rauma
ISSN 2669-8358

YHTEYSTIEDOT

Sinkokatu 11, 26100 Rauma
Avoinna ma-pe 8.30-15.30
Työmme liikkuvan luonteen
vuoksi varmistathan ennen tuloasi
puhelimitse, että olemme paikalla.

TOIMITUSJOHTAJA

Riikka Piispa
riikka.piispa@rauma.chamber.fi
puh. 040 708 8555

KOULUTUSPÄÄLLIKKÖ

Päivi Junnila
paivi.junnila@rauma.chamber.fi
puh. 044 765 4533

VIENTIASIAKIRJAVASTAAVA

Heini Yli-Antola
heini.yli-antola@rauma.chamber.fi
puh. 040 182 8268

HALLITUKSET TÖIHIN

-HANKKEEN VETÄJÄ

Miia Vironen
miia.vironen@satakunnankauppakamari.fi
puh. 050 554 7687

JÄSENEKSI LIITTYMINEN

Voit hakea Rauman kauppakamarin
jäsenyyttä täyttämällä hakemuslomakkeen
verkkosivuillamme rauma.chamber.fi
kohdassa Jäsenyys. Otamme yhteyttä,
kun hakemus on käsitelty.

MONTA SYYTÄ KUULUA KAUPPAKAMARIIN

Tervetuloa mukaan verkostoitumaan,
kasvamaan ja luomaan parempaa
tulevaisuutta!

Jäsenetumme

- Maksuton lakineuvonta jäsenille, esim. sopimusoikeus, työsuhdeasiat, ympäristölainsäädäntö
- Täytämme 40 vuotta – juhlat tiedossa perjantaina 8.4.2022!
- Tarjoamme laadukkaita koulutuksia jäsenhintaan
- Arvokkaita kontakteja liiketoiminnan kehittämiseen
- Tietoiskuja ja verkostoitumistapahtumia
- Mahdollisuus hallitus- ja valiokuntatyöskentelyyn
- Kehityshankkeita seudun liike-elämän hyväksi
- Ulkomaankaupan asiakirjat vaivattomasti sekä kontaktit tavarantarkastajiin

Rauman kauppakamari toivottaa uusimmat jäsenensä tervetulleeksi!

A. Peräntie Ky
DreamWorker Finland Oy
ENACC group oy
Fuurman
Golfrauma
Irellan Oy
Isku Interior Oy Rauma
Kuusisto Logistics Oy
Mäkitalon Maistuvat Oy
Project Tube Oy
Rauma EMClab Oy
Resmarine Oy
Sermatech Automation Oy
Suomen Rahoitusneuvoja Oy
V-K Teräsrakenne Oy

VISIO

Kiertotalouteen siirtyminen vaatii ajattelutapojen muutosta.

6

Kiertotalouden arvo
Pekka Majjala

8

Ajankohtaista logistiikassa ja liikenteessä

9

Satakunta ruokamaakuntana
-foorumissa ruokaketjun huipposajat

VASTUULLISUUS

Vastuullisuutta laajalla skaalalla

14

Haastattelussa Leena Toivakka
Kauppakamarin majoittaja (ICC)

17

Positiivista meteliä
Pyhjärven valiokunta esittäytyy

18

Haastattelussa Leena Toivakka
vastuullisuus- ja yhteiskuntasuhdejohtaja

AJANKOHTAISTA

Kohti hiilineutraalia ruokaketjua

10

Hyvä syntyy hyvästä
HKScan on matkalla monipuoliseksi ruokataloksi

22

Lakipalsta
Verovapaat henkilökuntaedut monipuolistuvat

23

Hallituspaikka
Uusi tapahtuma yrityksille ja hallitusosajille

Kiertotalouden arvo määräytyy resurssien ja uusien innovaatioiden kautta

Kiertotalous on noussut viimeistään viimeisen kymmenen vuoden aikana vahvasti liiketoiminnallisesti varteen-otettavaksi konseptiksi – Suomeen on luotu tänä vuonna kiertotalouden strateginen ohjelma ja Satakunnasakin on bio- ja kiertotalouden kasvuo-ohjelma. Business Finland tukee taloudellisesti yrityksiä, jotka tähtäävät toimintoissaan materiaalihävikkinsä pienentämiseen. Maapallon resurssit ovat rajalliset ja hiljalleen markkinatalous on ottamassa välttämättömiä askeleita kestävämmän kehityksen suuntaan – ja osana sitä suuntaa mukana tulevat kiertotalouden periaatteet. Tällä matkalla on kuitenkin paljon haasteita.

Kiertotalouteen siirtyminen vaatii ajattelutapojen muutosta. Vaikuttaa siltä, että monissa yrityksissä ja organisaatioissa on tiedon ja osaamisen puutteita tavoissa, joilla kiertotaloutta edistetään. Minkälaiset tekijät yrityksissä vaikuttavat yritysten kykyyn tulla enemmän tätä kehitystä tukeviksi? Kiertotalous on lähtökohdiltaan taloutta, jossa aineiden ja tuotteiden arvo säilyy, jossa jätettä ei tuoteta ja jossa resurssit säilyvät vielä tuotteen elinajan päättyessäkin. Asiat ovat systeemisii halki koko yhteiskunnan leikkaavia kokonaisuuksia, joissa muutoksia ei voi syntyä ilman lisääntyvää läpinäkyvyyttä ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. On tärkeää, että asioista puhutaan, ja lopulta myös tiedostavat tuotteiden loppukäyttäjät ja kuluttajat ovat oleellinen osa onnistumista.

Yritysten tutkimus- ja tuotekehityspanoksia tulee varmasti tarkastella kohdentamalla resursseja tuotteiden ja prosessien suunnitteluun, uusiin innovaatioihin ja palveluiden kehittämiseen. Tuotteiden korjaamisen, uudelleenkäytön ja kierrättämisen rinnalle yritysten liiketoimintamallia voidaan laajentaa innovoimalla toimintoja esimerkiksi palveluiden tarjoamiseen. Oli yritys/organisaatio pieni tai suuri, tällaiset muutokset eivät ole helppoja. Ne vaativat toteutuakseen paitsi kehittyviä teknologioita, myös muutoksia mahdollistavaa lainsäädäntöä. Aloittaville uusille yrittäjille kestävä kehityksen vaatimuksiin rakentuva kenttä on kuitenkin jo nyt Suomessa mitä mielenkiintoisin.

Kun koulutusjärjestelmässämme sen kaikilla asteilla kestävyiden näkökulmat tulevat kunnolla huomioituksi, sanoista on helpompi päästä tekoihin. Alueilla toteutetaan monien organisaatioiden ja rahoittajien toimesta yrittäjyyteen ja kestäväan kehitykseen liittyviä hankkeita (joista esimerkkinä Pyhäjärvi-instituutin Leader -rahoitteinen KOHTAA-hanke). Jotta kestävä yritystoimintaa saataisiin paremmin tuettua, lainsäädäntömme tulisi nykyistä paremmin tukea kestävien yrityskonseptien ja liiketoimintamallien kehittämistä.

Puhutaan sitten biologisista tai teknisistä materiaalien kierroista, jätettä aina syntyy eli kokonaan uutta, uljasta maailmaa ilman jätettä emme

kykene kehittämään. Kuitenkin jätteen määrää voidaan vähentää ja sen laatua parantaa. On tärkeää muistaa, ettei kaikki kiertotalous ole välttämättä kestävä. Tuotteiden, prosessien ja palveluiden koko elinkaari on huomioitava. Kaikkea ei tarvitse osata itse. Yhdessä kehittäminen on avain elinvoimaiseen, kestäväan yhteiskuntaan.

WORLD WITHOUT WASTE
OLISI Hieno vaihtoehto
INTERNETIN SYNTYAIKONA
ESIIN PULPAHTANEELLE
WWW-LYHENNYKSELLE.

PEKKA MAIJALA

asiantuntija, dosentti
Pyhäjärvi-instituutti

2x

Tuoretta tietoa

ASKELEET EU:N KAUPPA-SOPIMUSTEN HYÖDYNTÄMISEEN

Keskuskauppakamarin opas auttaa yrityksiä ymmärtämään EU:n kauppasopimusten merkityksen ja tarjoaa tiivistettyä ohjenuoraa niiden hyödyntämiseen. Edut ovat saatavilla kaikille, mutta niiden hyödyntäminen vaatii yrityksiltä kauppasopimus-ehtojen ymmärtämistä.

Hannele Visuri, kansainvälisen kaupan asiantuntija

DIGITALISOITUVASTA LIIKENTEESTÄ VIHREÄÄ KASVUA JA VIENTIÄ

Liikenneala on merkittävä kasvun ja viennin toimiala, joka työllistää arviolta 175 000 henkilöä yli 31 000 alan yrityksessä. Globaaleilla markkinoilla onkin kysyntää Suomessa kehitetyille ratkaisuille. Näihin tavoitteisiin katsaus tarjoaa käytännön toimia.

Päivi Wood, liikenteen ja elinkeinopolitiikan johtava asiantuntija

RAUMAN NUORKAUPPAKAMARI KUTSUU SINUT MESSUILLE

Ura Startti

Satakunnan suurin rekrytointimessu järjestetään jo 15. kertaa. Siellä työpaikat ja -tekijät kohtaavat toisensa. Messujen teema on "Tehtävänä tulevaisuus".

15. HELMIKUUTA 2022
KLO 9:00-15:00
KIVIKYLÄN AREENA

Lue lisää messuista www.urastartti.fi

Ajankohtaista logistiikassa ja liikenteessä

SATAKUNNAN LOGISTIIKKAFOORUMI KOKOSI MARRASKUUSSA RAUMALLE LOGISTIIKAN JA LIIKENTEEN ASiantuntijoita ja SIDOSRYHMIÄ. TÄSSÄ MAISTIAISIA TILAISUUDESSA KUULLUISTA PUHEENVUOROISTA.

”Päästövähennykset tulevat maksamaan niin yrityksille kuin julkisille toimijoille, mutta mikä on kestävä taso kilpailukykyä menettämättä? Tähän tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota.”

PÄIVI WOOD

Keskuskauppakamarin johtava asiantuntija

”Monilta osin toimitusketjut on viritetty liian ohuiksi ja keskitetyiksi. Tämän haavoittuvuuden on covid-pandemia nyt paljastanut. Tulevaisuuden toimitusketjuissa nämä riskinhallinnan dimensioidot saavat entistä suuremman merkityksen. On uudelleenarvioitava, missä ja miten hoidetaan hankinnat, tuotanto ja varastointi. Toisaalta on punnittava, kumpi on tärkeämpää: kustannusten alhaisuus vai toimitusvarmuus.”

TOMI SOLAKIVI

apulaisprofessori, toimitusketjujen johtaminen

Turun yliopisto

”Vientivetoisena ja EU:n ulkoreunalla sijaitsevana maana meriliikenteen merkitys koko kansantaloudellemme on valtava. Talvimerenkulun erityisolosuhteet sekä etäisyys muihin EU-maihin ja valtamerireiteille lisäävät merikuljetusten kustannuksia Suomen ulkomaankaupassa. Suomen viennistä ja tuonnista jopa 90 prosenttia kulkee meriteitse. Suomen kannalta onkin ensiarvoisen tärkeää, että tulevaisuuden päästövähennyksiä tavoittelevissa EU-ratkaisuissa huomioidaan Suomen erityisolosuhteet ja talvimerenkulku.”

KRISTIINA SALONEN

kansanedustaja

Satakunta ruokamaakuntana -foorumissa luotiin katse elintarvikealan tulevaisuuteen

SATAKUNTA RUOKAMAAKUNTANA -FOORUMISSA PUREUDUTTIIN SUOMALAISEN JA SATAKUNTALAISEN RUOANTUOTANNON TULEVAISUUTEEN. FOORUMI NOSTI MYÖS ONNISTUNEESTI ESILLE SATAKUNNAN MERKITYSTÄ RUOKAMAAKUNTANA. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERI JARI LEPPÄ KANNUSTI MAAKUNNAN TOIMIJOITA ENTISTÄ VAHVEMPAAN YHTEISTYÖHÖN ALAN MENESTYKSEN TURVAAMISEKSI.

Foorumissa Satakunnan ruokaketjusta keskustelemassa olivat ruokaketjun huippuosaajat. Puheenvuoroissa korostuivat, kuinka upea tulevaisuuden ala koko elintarvikesektori on, valtavat kehitysmahdollisuudet Satakunnassa sekä koko ruokaketjun välisen keskusteluyhteyden ylläpitäminen. Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä kannusti erityisesti huomioimaan alkutuottajien kannattavan toiminnan edellytykset.

Paneelikeskustelussa olivat mukana Juha Kaskinen ja Yang Baoru Turun yliopistosta, Jussi Kaartinen Satakunnan Osuuskaupasta, Sauli Jaakkola Pyhäjärvi-instituutista, Esa Mäki Apetit Oy:stä, Veli-Matti Jäppilä HKScanilta, Marleena Tanhuanpää Elintarviketeollisuusliitto ry:stä ja Ritva Toivonen Helsingin yliopistosta.

Kaikki tilaisuuden osallistujat pääsivät äänestämään maakunnan ruokaketjun menestyksen kannalta merkittävimmistä teemoista.

Tässä viiden kärkeä (%-osuudet kuvaavat osuutta jaetuista äänistä):

- 1. 15%** Alan koulutustarjonta vastaamaan entistä paremmin toimialan tarpeita Satakunnassa
- 2. 14%** Osaamisen jatkuva kehittäminen koko ruokaketjussa
- 3. 11%** Vastuullisuuteen panostaminen, mukaan luettuna päästövähennystavoitteiden ja ympäristöasioiden huomiointi koko ruokaketjussa
- 4. 11%** Selkeämmän klusterin muodostaminen: toimialan yritysten sekä yritysten ja kehittäjäorganisaatioiden välisen yhteistyön parantaminen
- 5. 10%** Toimialan houkuttavuuden parantaminen kotimaisten ja kv-osaajien näkökulmasta

Satakunta ykkös-ruokamaakunnaksi ja turha vaatimattomuus syrjään olivat ruokafoorumin pääviestit. Myös maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä vietiin maistelupöydän herkkujen pariin.

Satakunta ruokamaakuntana –foorumin järjestivät Pyhäjärvi-instituutti, Rauman kauppakamari ja Satakuntaliitto. Foorumi järjestettiin osana OSAKA – Osaamista Satakunnan kasvaville aloille -hanketta.

Tilaisuudessa julkistettiin myös Satakunta syytä rakastua ruokaan -dokumenttielokuva

Kahdeksan seudun elintarvikealan yritystä on lähtenyt yhteistyöhön alan vetovoimaisuuden lisäämiseksi. Yhteistyö lähti liikkeelle kesän 2021 aikana dokumentaarisen lyhytelokuvan tuotannosta. Tavoitteena on nostaa alan tunnettua nuorten ja alanvaihtajien keskuudessa sekä nostaa jo sektorilla toimivien henkilöiden ammattilypeyttä. Dokumentissa säkyläläinen perhe tutustuu alan yrityksiin, tuotteisiin ja esittelee seutua kun kesä on kukkeimmillaan. Mukana olevat yritykset ovat Apetit Oy, HKScan, Kivikylän kotipalvaamo Oy, Landeli Oy, Länsi-Kalkkuna Oy, Mattilan marjatila Oy, Saarioinen Oy ja Sucros Oy. Dokumenttia tullaan levittämään mittavalla some- ja nettikampanjalla talven 2021-22 mittaan.

Dokumentissa esiintyvä perhe asuu Säkylässä. Tiina Hämläinen työskentelee Pöytyän kunnan elinvoimajohtajana ja Johannes Juhola on palomies Porissa. Lapset Tyyne ja Justus ovat energisiä tapauksia, joiden kanssa dokumentin tekeminen oli kuulemma vauhdikasta.

Dokumentin voi kokonaisuudessaan katsoa meillaontoita.fi -sivustolta. Dokumentin tuotti tuotantoyhtiö Source Oy yhteistyössä Oikotie Schibsted Oy:n kanssa.

Hyvä syntyä hyvästä Kariniemen ruokaketjussa

– sopimustuottajilta aina kuluttajille asti

RUOKATALO HKSCAN ON YKSI MERKITTÄVISTÄ SATAKUNNAN ALUEEN ELINTARVIKEYRITYKSISTÄ. YHTIÖ ON TOIMINUT RAUMAN LAKARISSA VUODESTA 2017 LÄHTIEN. HKSCANIN RAUMAN YKSIKKÖ TYÖLLISTÄÄ LÄHES 600 HENKILÖÄ JA YKSIKÖN KAUTTA TULEE MARKKINOILLE LÄHES PUOLET SUOMESSA KULUTETUISTA BROILERINLIHASTA. MONIVAIHEISESSA BROILERIN TUOTANTOKETJUSSA ON USEITA ERI TOIMIJOITA. SIKSI MYÖS VÄLILLISET TYÖLLISTÄMISVAIKUTUKSET ALUEELLA OVAT SUURET.

HKScan on matkalla monipuoliseksi ruokataloksi. Liha on jatkossakin keskeisessä asemassa, ja lihan kestävästä tuotannosta yhtiö huolehtii yhdessä sopimustuottajiensa kanssa.

– Ruokaketjumme alkaa maataloilta. HKScanilla on noin 80 Kariniemen sopimustuottajaa keskimäärin 70 kilometrin säteellä Rauman yksiköstä. Epäsuorasti työllistämme lähes 2 000 henkilötyövuotta, HKScanin Suomen siipikarjaliiketoiminnasta vastaava johtaja **Petri Toivola** kertoo.

Siipikarjan kulutus on vahvassa kasvussa

Yksi osa Rauman siipikarjayksikön valmistautumista vahvaan kysynnän kasvuun on alkuvuodesta valmistunut tuottavuutta parantava investointi. Yhtiö investoi Rauman yksikön uuteen teurastusprosessiin noin kuusi miljoonaa euroa, jonka myötä teurastusprosessin käsittelykapasiteetti kasvaa noin 20 prosentilla ja raaka-ainesäntö paranee noin 10 prosentilla. Inves-

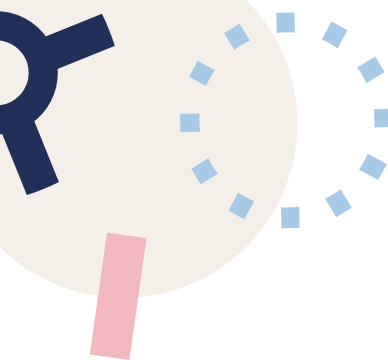
tointi alentaa huomattavasti myös käyttöhyödykkeiden kulutusta.

– HKScanin strategisena tavoitteena on kasvaa monipuoliseksi ruokataloksi. Kasvu siipikarjatuotteissa ja aterioissa on HKScanin strategian keskiössä. Siipikarjanlihan kulutuksen vahvan kasvun ennakoidaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. HKScanin Suomen siipikarjaliiketoiminnan tulos on viime vuosina parantunut selvästi. Tämä on luonut edellytyksiä Rauman yksikön toiminnalliselle kehittämiselle.

Alalla on myllertänyt isot muutokset, mutta Toivola katselee tähän astista kehitystä tyytyväisenä.

– Ruoanvalmistajien pitää uudistua ihmisten ruokailutottumusten mukana. Meidän tulee elää jatkuvasti ajan hermolla ja muuntautua nopeasti kulutustottumusten muutosten myötä sekä katsoa vahvasti tulevaisuuteen. Tänä päivänä ruoan tulee olla valmiimpaa ja helppoa, mutta kuitenkin terveellistä.

”TÄLLAISTA EI MUUALLA MAAILMASSA OLE, JOTEN SE KERTOO HYVIN PALJON SIITÄ, KUINKA KORKEATASOINEN MEIDÄN RUOKAKETJUMME ON.”

– Trendien seuraaminen on tärkeää ja tällä hetkellä kotimainen ruokatuotanto on arvostettua. Turvallinen kotimainen lihantuotanto on kaikkien suomalaisten etu – se on tärkeä osa suomalaista huoltovarmuutta, jonka arvo on nähty muun muassa koronapandemian aikana. Sen jatkuvuudesta meidän on pidettävä huolta jatkossakin.

Vastuullisuutta laajalla skaalalla

Vastuullinen tapa toimia on HKScanille liiketoiminnan perusta. Se on aitoja tekoja koko arvoketjussa ja jatkuvaa parantamista.

– Pienennämme jatkuvasti ympäristövaikutuksiamme ja edistämme luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Olemme matkalla kohti hiilineutraalia ruokaketjua, jonka vuoksi haastamme itsemme ja kumppanimme vastuullisemman ruuan puolesta. Lisäksi eläinten terveys ja hyvinvointi ovat sekä meille HKScanissa että sopimus-tuottajillemme toiminnan ytimessä, Toivola painottaa.

Toivola kertoo HKScanilla olevan käynnissä erilaisia hankkeita ja prosesseja, joiden myötä toimintaa kehitetään ympäristön kannalta entistäkin vastuullisemmaksi. Yksi esimerkki vastuullisesta toiminnasta on se, että Kariniemen broilerituotanto on ollut antibiootitonta jo yli kymmenen vuotta.

– Tällaista ei muualla maailmassa ole, joten se kertoo hyvin paljon siitä, kuinka korkeatasoinen meidän ruokaketjumme on. Olemme investoineet tähän prosessiin ja siihen tarvittavaan infrastruktuuriin kuluneiden vuosikymmenten aikana ja onnistuneet luomaan olosuhteet, joissa eläimet

kasvavat terveinä hyvän tautisuojausten ja hyvinvointia edistävien kasvatolosuhteiden ansiosta.

HKScanin vastuullisuustyössä iso tavoite on koko ruokaketjun hiilineutraalius vuoden 2040 loppuun mennessä ja oman teollisuuden osalta vuoden 2025 lopussa. Investoinneissakin huomioidaan niiden vaikutus ympäristö-, energia- ja materiaalihokkuuteen. Nämä näkyvät koko ketjussa, oli kyse sitten omasta teollisesta toiminnasta tai esimerkiksi jakelukuljetuksissa käyttöönotetuista vähäpäästöisistä biokaasurekoista sekä kierrätettävistä pakkausmateriaaleista.

– HKScan toi syksyllä kaappoihin tutut Kariniemen jauhelihat ympäristöystävällisemmissä pussipakkauksissa, joissa on 74 prosenttia vähemmän muoviva kuin rasiassa. Pakkaukset vievät vähän tilaa ostoskassissa ja ovat helppoja kierrättää. Vastuullisuusteot näkyvät Kariniemen ilmastoreseptinä.

– Kariniemen brändimme slogan on: Hyvä syntyy hyvästä. Tämä tarkoittaa sitä, että paras laatu ja maku eivät synny sattumalta. Siihen tarvitaan ainutlaatuinen kotiseutu ja erityisen intohimoisia kotitilallisia. Kariniemen kananpoika maistuu hyvältä, on tehty ammattitaidolla sekä on terveellinen ja turvallinen valinta. Ja koska Kariniemen hyvän ketju kantaa kotitiloitamme aina kuluttajan lautaselle asti, valitsemalla Kariniemen tuotteen tekee hyvän valinnan myös ympäristölle. Meillä on hieno ruokaketju ja kunnia siitä kuulu kaikille ketjun toimijoille. Tästä lämmin kiitos niin tuottajillemme, omalle henkilöstöllemme kuin kaikille kumppaneillemmekin.

Raumlaisuus säilynyt sydämessä

Petri Toivola on syntyjään raumalainen ja muutti aikanaan opiskeluiden perässä Tampereelle, jonne hän on vuosien aikana kotiutunut. Hän aloitti työskentelyn HKScanin palveluksessa ensimmäisen kerran kesätöissä vuonna 1996. Siipikarjaliiketoimintaa Toivola on vetänyt toukokuusta 2019 alkaen. Viimeisen 25 vuoden aikana hän on nähnyt elintarvikealaa laajalti erilaisissa tehtävissä.

Tampereen lisäksi Toivola on asunut viimeisten vuosikymmenien aikana muun muassa Eurassa ja Vantaalla. Raumalla on edelleen paikka kasvatinsa sydämessä.

– Kaipaan Raumalta ehdottomasti sellaista omaa henkeä ja hyvää fiilistä, mikä elää täällä vahvana. Siihen kuuluvat tori, Vanha Rauma, meri ja Rauman Lukko. En ole sulkenut pois sitä vaihtoehtoa, että joskus asuisimme vielä Raumalla.

Palataan lopuksi vielä ruokaan. Mitä HKScanin tuotteet siipikarjaliiketoiminnasta vastaava johtaja nostaa omiksi suosikeikseen?

– Siipikarjauutuksistamme Kariniemen valmiiksi uuniin laitettava kana-kaura-hunajainen chili -yhdistelmä on hyvä esimerkki siitä, miten kotiin tulee löytää toisinaan helppoutta ja nopeaa hyvää, jossa on yhdistelty kotimaisia ruokakomponentteja. HKScanin Via-aterioiden tuorekeitot ovat myös aivan loistavia, sekä tietenkin HK-merkkiset lihat, sisäfileineen ja pippuripihveineen, kuten myös Kariniemen siipikarjapohjaiset makkarat, Toivola hymyilee.

RAUMAN JA SATAKUNNAN KAUPPAKAMARIN YHTEISET HHJ-KOULUTUKSET

HYVÄKSYTTY HALLITUKSEN JÄSEN HHJ -kurssi

Valtakunnallisesti suosittu koulutus

Kevään kurssiajankohdat:

19.01.2022 - 16.02.2022

17.02.2022 - 24.03.2022

22.03.2022 - 26.04.2022

Kurssi koostuu neljästä puolen päivän jaksosta (à 4h), joiden lisäksi on ryhmätö (4-6h) ja lukupaketti.

1. jakso: Hyvä hallintotapa
2. jakso: Hallituksen ja hallitustyön organisointi
3. jakso: Strategiatyö
- Ryhmätö (Huom! Ryhmä voi itse sopia ajan)
4. jakso: Yrityksen talouden seuranta ja ohjaus

HHJ PUHEENJOHTAJAKOULUTUS 30-31.3.2021 Raumalla

Pk-yrityksen hallituksen puheenjohtajakoulutuksessa käsitellään hallituksen johtamista ja ryhmädynamiikkaa. Puheenjohtajan tulisi toimia vastaavasti kuten orkesterinjohtaja tai luotsi. Hänellä tulee olla kyky kehittää hallitusosaamista, niin omaansa kuin hallituksen jäsenten. Toimiva hallitus toimii osakeyhtiön voimavarana ja suunnan näyttäjänä.

Koulutuksen sisältö:

Kurssilla käsitellään hallituksen kokoonpano, rooli, vastuut, riskienhallinta ja työmuodot (raportointi, strategiatyö, palkitsemisjärjestelmät jne.) erityisesti pk-yrityksen näkökulmasta ja vahvasti käytäntöön soveltaen yritysesimerkkien kautta. Koulutus toteutetaan yhteistyössä Satakunnan kauppakamarin kanssa.

Hinta:

Jäseniltä 1650 € (+alv 24 %)

Muilta 2300 € (+alv 24 %)

Laajuus:

Kurssi koostuu yhdestä iltapäivästä ja yhdestä päivästä. Tämä kurssi sopii sekä hallitusten puheenjohtajille että puheenjohtajaksi aikoville. Kurssille osallistujilta edellytetään HHJ-kurssin käymistä tai vastaavien tietojen hallitsemista.

Hinta:

Jäseniltä 1650 € (+alv 24 %)

Muilta 2300 € (+alv 24 %)

Ilmoittautuminen:

HHJ-kursseille ilmoittaudutaan valtakunnallisen HHJ-rekisterin kautta hhj.fi 2 viikkoa ennen koulutuksen aloitusta. Kysy myös mahdollisia peruutuspaikkoja!

Vastuullisuus on suomalaisyrityksille vahva vientivaltti

VASTUULLISUUS ON NOUSSUT NOPEASTI KÄRKITEEMAKSI YRITYSKENTÄSSÄ. KESKUSKAUPPAKAMARIN KANSAINVÄLISTEN ASIOIDEN JOHTAJAN LENITA TOIVAKAN MUKAAN SUOMALAIS-YRITYKSET OVAT HOITANEET TÄMÄN LEIVISKÄNSÄ MONIA KILPAILIJOITA PAREMMIN. SE PITÄISI VAIN KERTOA ENTISTÄ SELKEÄMMIN MYÖS POTENTIAALISILLE ASIAKKAILLE.

TEKSTIT TIMO SORMUNEN KUVAT MEERI UTTI

Oman toiminnan ympäristökuorma ja hiilijalanjälki, tasa-arvo ja ihmisoikeudet sekä hyvä hallinto. Vastuullisuusteemat puskevat nyt läpi laajalla rintamalla ja samalla niistä on tullut yritysten kilpailukyvyyn avaintekijöitä.

Keskuskauppakamarin kansainvälisten asioiden johtajan ja kansainvälisen kauppakamarin (ICC) maajohtajan Lenita Toivakan mukaan suomalaisyrityksissä on reagoitu globaalin vastuullisuushaasteeseen varsin aktiivisesti. Toisaalta monessa yrityksessä mietitään, kuinka edetä. On myös lukuisia yrityksiä, jotka ovat jo edellä kilpailijoitaan.

Esimerkkeinä Toivakka mainitsee ilmastomuutokseen, vähähiilisyyteen, energiatehokkuuteen ja kiertotalouteen liittyvät ratkaisut, joissa Suomi on insinööriosaisamisessa ja uusien tekniikoiden kehittäjinä maailman terävinä kärkeä. Myös metsätaloudessa ja biopolttoaineissa on otettu kehitysloukkia, joita monissa kilpailijamaissa vasta mietitään.

Toivakkaa kuitenkin harmittaa suomalaisten matala profiili. Olemme jo lähtökohtaisesti monia muita parempia ja tätä viestiä olisi rummutettava maailmalle paljon nykyistä kuulummin. Samalla vientimarkkinoille tarvittaisiin uusia yrityksiä etenkin pk-sektorilta.

”Suomalaisyritykset ovat osoittaneet, että ne pystyvät ratkomaan globaaleja ympäristö- ja vastuullisuushaasteita. Kompastumme kuitenkin edelleen turhaan vaatimattomuuteen ja markkinointiosaamisen puutteeseen. Ruotsalaiset ja tanskalaiset pitävät ääntä jo asettaessaan itselleen tavoitteita. Me suomalaiset myymme faktapohjalta ja vasta sitten, kun nuo tavoitteet on saavutettu”, Toivakka vertaa.

Mustat lampaat käyvät entistä kalliimmiksi

Mitä isot edellä, sitä pienet perässä. Tämä viisaus pätee myös vastuullisuusasioissa.

Isoimmissa yrityksissä vastuullisuus mielletään jo selkeäksi osaksi omaa kilpailukykyä, kustannustehokkuutta ja riskienhallintaa. Se tarkoittaa myös sitä, ettei omissa yhteistyö- ja alihankintaverkostoissa saa olla mustia lampaita, jotka voivat aiheuttaa arvaamatonta vahinkoa koko verkostolle.

Vastuullisuuspainetta kertyy tänä päivänä jo niin monesta suunnasta, ettei sitä pääse pakoon.

”Hyvä tuote ja tarina eivät enää riitä. Myös taustojen on oltava kunnossa. Yhdellekään alihankkijalle tai päämiehelle ei saa olla yhden-tekevää, millaisissa oloissa jokin yksittäinen komponentti on valmistettu.”

Toivakka paneutui vastuullisuusasioihin taannoin ulkomaankauppaministerinä sekä sittemmin YK:n alaisuudessa toimivan Global Compact Suomen verkoston pääsihteerinä. Hän toteaaakin ykskantaan, että omasta tulevaisuudesta huolehtivalla yrityksellä on käytännössä vain yksi vaihtoehto. Omat yhteistyöverkostot on käytävä läpi entistä tiheimmällä kammalla ja tarvittaessa kumppanuuksien suhteen on tehtävä koviakin päätöksiä.

Ihmisoikeuksien ja sosiaalisen vastuun saralla riittää vielä työsarkaa.

”Kuluttajat edellyttävät yrityksiltä ja tuotteilta vastuullisuutta. Samalla tavoin sitä vaativat rahoittajat ja sijoittajat. Lainaraha on edullisempaa sille yritykselle, jolla myös ympäristö- ja vastuullisuusasiat ovat kunnossa. Lisäksi painetta tulee median ja kansalaisjärjestöjen puolelta. Meillä on jo monia esimerkkejä siitä, millainen mainetahra näiden asioiden laiminlyönti voi olla”, Toivakka toteaa.

”Yksi huomioitava seikka on myös osaava työvoima: se hakeutuu entistä selkeämmin yrityksiin, joiden arvot ovat linjassa omien kanssa.”

KUKA: Lenita Toivakka

Keskuskauppakamarin kansainvälisten asioiden johtaja, ex-ulkomaankauppa-, Eurooppa- ja kehitysyhteistyöministeri sekä kansanedustaja

KOULUTUS: Kauppätieteiden maisteri

HARRASTUKSET: Liikunta luonnossa, pilates, talviuinti, neulominen ja mökkeily Saimaalla

PERHE: Aviomies yrittäjä Jukka Toivakka, kolme aikuista tytärtä

Pk-viejistä on huutava pula

Suomi on elpynyt koronakriisistä ällistytävän nopeasti ja ripeästi kasvanut tavaravienti on yllättänyt iloisesti myös Toivakan. Vauhti näyttää vientijohtajien kyselyn mukaan vain kiihtyvän.

”Tavaravienti on kasvanut todella vahvasti, vaikka logistiikka ja tiettyjen raaka-aineiden hinnannousu ovatkin olleet pullonkauloina. Palveluvienti on sen sijaan junnannut, mikä johtunee pitkälti matkustusrajoituksista”, Toivakka harmittelee.

Edessä oleva aika EU-alueen korona-elvytyksien pitääkin nyt hyödyntää etenkin pk-yrityksissä, joita Toivakka kannustaa entistä rohkeammin kansainvälistymisen tielle.

”Meillä vientiä harjoittavien pk-yritysten osuus on vain 16 prosenttia, kun se esimerkiksi Ruotsissa on noin kolmannes ja Saksassa peräti 60 prosenttia. Uusia viejiä kaivataan kipeästi.”

Yrityksille on tarjolla paljon tukea. Alkuun pääsee esimerkiksi Business Finlandin ja kauppakamarin Fincham-verkoston kautta. Korona-aika osoitti sen, että vientikauppaa voi harjoittaa kustannustehokkaasti myös etäyhteyksillä. Henkilökohtaiset tapaamiset ovat kuitenkin tärkeitä uusien asiakassuhteiden solmimiseksi ja luottamuksen rakentamiseksi.

”Saattaa olla myös niin, että suoraviivaiset ja tehokkaat Teams-palaverit sopivat hyvin suomalaisen myyntityyliin, jossa mennään asiattedellä”, Toivakka naurahtaa.

Vastuullisuusherätys tuli jo K-kauppiaana

Lenita Toivakka kertoo heränneensä vastuullisuusasioihin toden teolla viime vuosikymmenen puolivälissä, kun hän oli Suomen ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä hyväksymässä YK:n kestävän kehityksen periaatteita.

”Samalla kirkastui se, että muutos lähtee liikkeelle nimenomaan yrityksistä. Valtiot ovat siihen liian hitaita ja jähmeitä. Ja näinhän tässä on myös käynyt”, hän toteaa.

Alkusysäyksen hän kuitenkin sai jo 1990-luvulla Mikkelin Citymarketissa, kun Toivakan kauppiaspariskunta lähti hakemaan tavaratalolle Ympäristökauppa-diplomia. Sen saamiseksi oli kiinnitettävä huomiota mm. energiatehokkuuteen, jätteen määrään sekä lähiruokaan ja luomutuotteisiin.

”Lopputuloksena oli selkeitä kustannussäästöjä, mutta myös henkilöstön aito innostuminen asiasta. Meitä yhdisti tunne, että olemme edelläkävijöitä ja teemme oikeasti tärkeitä asioita”, Toivakka muistelee.

Positiivista meteliä Pyhäjärvisseudusta!

Pyhäjärvisseudun paikallisvaliokunta on kuin kauppakamari pienoiskoossa. Valiokunnassa ovat edustettuina niin Euran ja Säkylän kunnan alueen vireät yritykset kuin kunnanjohto sekä kuntien elinkeinotyöstä vastaavat henkilöt. Valiokunnan puheenjohtaja on Samu Pere, joka toimii päivätyönään Pintos Oy:n johtajana Eurassa.

Valiokunta kokoontuu nelisen kertaa vuodessa. Usein ollaan tutustumassa tarkemmin jonkun yrityksen toimintaan ja toimintaedellytyksiin seudulla. Marraskuussa kokoonnuttii JPT-Jaskari Oy:n tiloissa Köyliön Ristolassa pitkästä aikaa kasvokkain.

Valiokunnasta on lähtöisin myös Pyhäjärvisseudun elinvoimafoorumi, joka nimensä mukaisesti tähtää seudun elinvoiman edistämiseen teemoitettuihin tapaamisiin. Viimeisimmässä, suuren maailman tyyliin etänä järjestetyssä elinvoimafoorumissa pohdittiin mistä löydetään osaajia seudun yrityksiin ja julkiselle sektorille tänään ja tulevaisuudessa. Järjestelyistä vastasi juuri pari vuotta täyttänyt Pyhäjärvisseudun nuorkauppakamari yhteistyössä paikallisvaliokunnan, alueen kuntien, oppilaitosten ja Alasatakunta-lehden kanssa.

**RAUMAN KAUPPAKAMARIN
ALLA TOIMII YHTEENSÄ SEITSEMÄN VALIOKUNTAA, JOISTA
KULLAKIN ON OMA ERITYINEN
ROOLINSA ELINKEINOELÄMÄN
MENESTYKSEN TUKEMISESSA.**

Iloisessa tapaamisessa kuultiin Juha-Pekka Jaskarin perustaman yhtiön polku vakuuttavaksi työlaitevalmistajaksi auraukseen, hiekoittamiseen, pesemiseen ja harjaukseen.

Foorumin kanssa samaan aikaan oli Eurassa "kisastudio", johon oli kutsuttu kuntien keskeisiä luottamushenkilöitä seuraamaan foorumia ja keskustelemaan teemasta valiokunnan jäsenten kanssa.

Kaikkien on syytä pitää positiivista meteliä Pyhäjärvisseudusta, oli elinvoimafoorumin keskeinen viesti. Pyhäjärvisseudun nuorkauppakamari on ottanut tässä teemassa hienosti vastuuta!

Kisastudion keskeisinä havaintoina kirjattiin seuraavaa:

- Väestöennuste on vain ennuste – paljolti riippuu omista tekemisistämme, toteutuuko ennuste vai ei
- Vetovoimaan vaikuttaa isosti, onko työpaikkoja tarjolla – ja niitähän Pyhäjärvisseudulla on
- Tarvitaan perusteellisen tilannekuvan luominen koko koulutusjärjestelmästä maakunnassa
- Kansainvälisten osaajien maakuntaan saaminen yksi ratkaisuista osaajapulaan, jossa pitää seudulla olla kärjessä
- Työn mielekkäisyys on palkkatason lisäksi työpaikan houkuttavuuden osalta merkittävä tekijä

Mikä on Pyhäjärvisseudun paikallisvaliokunta?

- Vaikuttamisfoorumi ja vertaisverkosto
- Konkreettisia toimenpiteitä Pyhäjärvisseudun (Eura & Säkylä) elinvoimaisuuden eteen
- Tapaamiset 3-4 kertaa vuodessa usein jäsenyrityksessä
- Pyhäjärvisseudun elinvoimafoorumin toteuttaminen yhteistyössä Pyhäjärvisseudun nuorkauppakamari ry:n kanssa
- Mukaan toivotetaan kaikki Eura-Säkylä-alueen jäsenyritysten edustajat – mikäli kiinnostuit, ota yhteyttä riikka.pispa@rauma.chamber.fi

Vastuullisuus velvoittaa

KESKO ON VALITTU MAAILMAN VASTUULLISIMMAKSI RUOKA-
KAUPAN YRITYKSEKSI JO USEAAN OTTEeseen JA YKKÖSSIJA
HALUTAAN SÄILYTTÄÄ MYÖS JATKOSSA. VASTUULLISUUS- JA
YHTEISKUNTASUHDEJOHTAJA RIIKKA JOUKION MUKAAN SE
TARCOITTAÄ KATSEEN SUUNTAAMISTA YMPÄRISTÖN LISÄKSI
ENTISTÄ ENEMMÄN MYÖS SOSIAALISEEN VASTUUSEEN.

TEKSTIT TIMO SORMUNEN KUVAT MEERI UTI

World Economic Forumin tammikuudesta vuo-
sikokouksesta Davosissa ja menestyksestä
vastuullisten yritysten Global 100 -listalla on
tullut Keskolle jo perinne.

Tänä vuonna yhtiö pokkasi ykköstitan ruoka-
kaupan alan sarjassa jo seitsemättä kertaa pe-
rakkäin ja kiipesi myös kokonaiskisassa sadan
parhaan joukkoon yhdessä Nesteen, Outote-
cin, UPM-Kymmenen, Koneen, Metson ja
Nokian kanssa.

Keskon vastuullisuus- ja yhteiskuntasuhde-
johtaja **Riikka Joukion** mukaan hyvä tulos
kertoo yrityksen ja sen henkilöstön vahvasta
sitoutumisesta vastuulliseen toimintaan. Pel-
killä mielikuvilla ja lupauksilla ei enää pärjätä,
vaan työn tuloksista on pystyttävä esittämään
myös mitattua faktaa.

”Ykkössijaan tähdätään myös ensi vuonna. Kisa
kuitenkin kiristyy jatkuvasti ja näiden asioiden
eteen tehdään toki töitä muissakin yrityksissä.
Se edellyttää myös meiltä entistä enemmän
tekemistä”, Joukio toteaa.

Silti hän uskoo, että sinivalkoisia värejä tullaan
jatkossa näkemään Global 100-listalla nykyistä
enemmän. Suomalaisyritykset toimivat jo läh-
tökohtaisesti varsin vastuullisesti ja sen

merkitys yhtenä kilpailutekijänä on alettu oi-
valtaa entistä laajemmin.

”Toki myös yhteiskuntarakenteemme on täs-
sä etuna. Meillä on hyvinvointivaltiona monia
muita maita paremmat lähtökohdat vastuul-
liseen ja kestävään liiketoimintaan”, Joukio
muistuttaa.

Vastuullisuus on myös tehokkuutta

Ympäristöseikat ja energiansäästö ovat olleet
suomalaisyritysten agendalla jo pitkään, sillä
niiden kautta on ollut tarjolla myös tehokkuus-
ja kustannushyötyjä.

Vastuullisuudesta alettiin puhua laajemmin
vasta vuosituhannen vaihteessa, jolloin
raportointi laajeni kattamaan taloudellisen,
sosiaalisen ja ympäristövastuun keskeisimmät
osa-alueet. Alkuvuosien ympäristöraporteista
on metsäteollisuustaan omaavan Joukion
mukaan kuljettu pitkä matka nykytilanteeseen.

Viimeisen parin vuoden aikana vastuullisuus-
desta on tullut jo yksi yritysstrategioiden kivi-
jalka. Samalla mahdollisissa laiminlyönneissä
piilee alati suurempi bisnesriski, onhan niistä
saatua maine- ja uskottavuuskolhua entistä
vaikeampaa oikaista.

”Yritys, joka suhtautuu vastuullisuusasioihin edelleen välinpitämättömästi, ei ole kauan olemassa. Vastuullisuus on pitkällä aikajännteellä yritykselle tuloksenteon ytimessä ja esimerkiksi tapa toimia resurssitehokkaamin ja säästää samalla kustannuksia”, Joukio muistuttaa.

Kauppa on kaiken keskiössä

Keskon vastuullisuustyön juuret ulottuvat jo 1980-luvulle, jolloin se alkoi kiinnittää entistä enemmän huomiota muun muassa kauppojen energiankulutukseen ja ympäristövaikutuksiin. 1990-luvulla tämä työ jatkui muun muassa K-kauppojen omalla ympäristökaupparmallilla.

Tänä päivänä vastuullisuus on keskeinen osa Keskon liiketoimintastrategiaa, joten se ohjaa yhtiön kaikkea toimintaa hankinnoista, kuljetuksista ja henkilöstöstä lähtien.

Iso haaste on myös ilmastomuutos. Keskon tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2025. Oma toiminta ja kuljetukset aiotaan saada päästöttömiksi vuoteen 2030 mennessä.

Ostettava sähkö tuotetaan jo uusiutuvalla energialla, käytännössä vesivoimalla tai bioenergialla ja jatkossa yhä enemmän tuuli-voimalla. Lisänä ovat aurinkovoimalat, joita on rakennettu kauppojen katoille jo yli 40. Kesko onkin jo Suomen suurimpia aurinkoenergian tuottajia ja käyttäjiä.

Yksi iso investointikohde on maanlaajuinen sähköautojen latausverkosto, jota rakennetaan kauppojen yhteyteen. Lisäksi vähennetään materiaalihukkaa, tehostetaan kierrätystä sekä korvataan muovia pakkausmateriaaleissa. Myös myytävä puutavara on 90 prosenttisesti kotimaista sertifioitua puuta. Kotimaisten tuotteiden osuus K-ruokakaupoissa on muutenkin 80 prosentin luokkaa.

**KESKON
TAVOITTEENA
ON OLLA
HIILINEUTRAALI
VUONNA 2025**

”Suomalaisen hiilijalanjälki koostuu asumisesta, liikkumisesta ja syömisestä. Tätä kautta meillä on iso vaikutus ihmisten arkeen, kun mietitään ruokaostoksia, auton hankintaa tai rakennustarvikkeita”, Joukio toteaa.

Sosiaalinen vastuu on seuraava askel

Perinteisten ympäristöasioiden ohella vastuullisuuden vaakakupissa painavat entistä enemmän myös sosiaaliset kysymykset. Käytännössä kyse on maineesta hyvänä ja yhteiskuntavastuunsa tuntevana työnantajana, joka huolehtii henkilöstönsä hyvinvoinnista ja kohtelee heitä tasavertaisesti.

Näihin seikkoihin ollaan myös Keskossa pureutumassa entistä tarkemmin, vaikka yhtiö lukeutuu jo nyt esimerkiksi nuorten ja osatyökykyisten työllistäjänä kärkeksi.

MEILLÄ ON SOSIAALINEN VASTUUN MYÖS ASIAKKAISTAMME JA HEIDÄN HYVINVOINNISTAAN

”Esimiestyöhön, henkilöstön työterveyteen, tasa-arvoon ja työturvallisuuteen liittyvis-

tä asioista on huolehdittu jo pitkään. Samalla on kuitenkin hyvä huomata, että meillä on sosiaalinen vastuu myös asiakkaistamme ja heidän hyvinvoinnistaan. Se tarkoittaa esimerkiksi terveellistä ravintoa, vaivattomaa liikumista ja turvallista kotia”, Joukio listaa.

Yhdeksi esimerkiksi sosiaalisesta vastuusta hän nostaa viime kesänä käynnistyneen kampanjan, jossa K-Marketit nimettiin kiusaamisvapaiksi vyöhykkeiksi.

”Lasten ja nuorten hyvinvointi on tärkeä asia ja tämän kampanjan myötä voimme tarjota heille yhden turvapaikan kiusaamista vastaan.”

Sosiaalinen vastuu tulee jatkossa korostumaan myös väestön ikääntymisen kautta. Suomi kärsii jo nyt osaajapulasta ja jatkossa tilanne vain pahenee. Siksi niille, jotka haluavat jatkaa työuriaan vielä eläkeiän jälkeen, pitää tarjota siihen mahdollisuus.

”Samalla tavoin pitää kiinnittää entistä enemmän huomioita nuorten, maahanmuuttajien sekä osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen sekä monimuotoiseen ja mukaan ottavaan kulttuuriin”, Joukio toteaa.

Koko toimitusketju kuntoon

Keskon ja K-kauppiaiden muodostama K-ryhmä on Suomen suurin ja yksi Pohjois-Euroopan suurimmista kaupan alan toimijoista. K-ryhmällä on noin 39 000 työntekijää ja 1 800 kauppa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Virossa, Latviassa, Liettuaissa ja Puolassa.

Liiketoiminta-alueita ovat päivittäistavarakauppa, rakentamisen ja talotekniikan kauppa sekä autokauppa.

Ketju on kuitenkin tunnetusti yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki. Niinpä Keskon vastuullisuuskampa ulottuu oman perustoiminnan lisäksi myös koko hankintaketjuun ja raaka-aineisiin saakka.

Käytössä on omat linjaukset ja kriteerit mm. puuvillalle, puu- ja paperituotteille sekä kaloille ja äyriäisille. Yhteistyökumppaneilta edellytetään vastuullista toimintatapaa, ja riskimaissa toimivien toimittajien prosesseja myös auditoidaan säännöllisesti.

”Tänä vuonna olemme liittyneet CDP:n Supply Chain -ohjelmaan ja haastaneet yhteistyökumppanimme raportoimaan sen kautta omat ilmastotavoitteensa ja tuloksensa”, Joukio kertoo.

CDP (aiemmin Carbon Disclosure Project) on riippumaton voittoa tavoittelematon organisaatio, joka kerää yrityskohtaista tietoa ilmastomuutoksen torjunnasta, kasvihuonekaasupäästöistä ja sopeutumisesta ilmastomuutokseen.

Verovapaat henkilökuntaedut monipuolistuvat

Työntekijöille annetuista verovapaista henkilöedusta säädetään tuloverolaissa. Harrastus- ja virkistystoiminnan lajikirjon monipuolistuminen tuo käyttöön uusia erilaisia etuja. Koronan myötä etätyö sekä liikkumisen rajoitukset ovat tuoneet henkilökuntaetujen piiriin myös virtuaalisesti järjestettävät tapahtumat. Oikeuskäytäntö ja verohallinnon ohjeistus selventävät näiden uusien etujen verovapauden kriteerejä.

Virtuaaliset tapahtumat

Työnantaja voi järjestää verovapaata virkistystoimintaa myös virtuaalisesti. Verovapauden edellytys on, että kyse on kollektiivisesti järjestetystä virkistystoiminnasta ja etu on tavanomainen ja kohtuullinen. Esimerkiksi virkistyspäivät tai pikkujoulut voivat siten olla verovapaata virkistystoimintaa myös etänä järjestettynä. Virtuaalisesti järjestetyissä virkistystilaisuuksissa työntekijöille voidaan tarjota myös ruokaa. Ruokailun tulee olla työnantajan järjestämä ja maksama. Työnantaja voi esimerkiksi tilata ruoat työntekijöiden kotiin tai työntekijä voi hakea työnantajan tilaaman ruoan tietystä paikasta. Jos työnantaja tarjoaa ruokailun virkistystilaisuudessa antamalla työntekijöille lahjakortin ruokakauppaan, ravintolaan tai ruokalähettiläpalveluun, kyse ei ole työnantajan järjestämästä verovapaasta ruokailusta. Lahjakorttina annettu etu on tällöin työntekijän palkkaa.

Etäyhteyden kautta tarjottu kulttuurietu on verovapaata. Tällaisia ovat esimerkiksi internetin välityksellä reaaliaikaisesti lähetetyt urheilutapahtumat, konsertit, teatterit ja oopperaesitykset sekä muut vastaavasti eri taiteenaloihin liittyvät virtuaalisesti järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet. Myös internetin kautta katsottu tallennettu esitys voi olla verovapaa. Edellytyksenä verovapaudelle on, että tallennetta voi katsoa vain tietyssä ennalta määrättyä ajankohtana. Tallennetun konsertin katsominen tietyssä ennalta määrättyä päivänä tai elokuvafestivaalin seuranta tietyssä ajankohtana on verovapaa kulttuurietu. Myös urheilutapahtuman nauhoite voi olla verovapaa tallenne, jos se on katsottavissa vain tietyssä ajankohtana.

Verovapaata kulttuurietua voi käyttää kulttuuri- tai urheilutapahtumien kausi- ja sarjalippujen hankintaan. Kulttuuriedulla voidaan hankkia myös katseluoikeutta kerralla tiettyyn virtuaaliseen tapahtumaan tai esimerkiksi tietyn joukkueen tai orkesterin koko kauteen. Verovapaata ei ole kuitenkaan kuukausimaksullisen suoratoistopalvelun kautta hankittu yleinen katselu- tai kuunteluoikeus.

Messujen pääsymaksut

Tavanomaista verovapaata kulttuuritoimintaa ovat myös urheiluun ja eri taiteenaloihin liittyvien messujen pääsymaksut. Näitä pääsymaksuja voidaan siis maksaa esimerkiksi virikesetelillä tai muulla maksuvälineellä, joka on annettu omaehtoista liikunta- ja kulttuuritoimintaa varten. Messutapahtuman pääasiallisena sisältönä on oltava eri taiteenalat, urheilu tai liikunta. Kirjallisuuden messut ja liikuntamessut ovat esimerkkejä hyväksyttävistä messuista. Pelkästään vapaa-aikaan, harrastamiseen, matkustamiseen, hyvinvointiin, muotiin, kodin sisustamiseen tai rakentamiseen liittyvät messut eivät ole verovapauden piirissä.

Henkilökuntaedut tulevaisuudessa

Uusia virkistystoiminnan muotoja tulee käyttöön jatkuvasti. Tämä mahdollistaa verovapaiden henkilökuntaetujen monipuolistumisen jatkossakin. Oikeuskäytäntö muokkaa näiden uusien etujen verotuskohtelua. Lisäksi verohallinnon ohjeistuksen tulee pysyä mukana kehityksessä. Syksyn budjettiriihessä tuotiin esiin koulutussetelin käyttöönoton mahdollisuutta. Lisäksi liikunta- ja kulttuurisetelin käyttöalan laajennuksesta muuhun harrastus- ja virkistystoimintaan tehdään selvitys.

JUKKA KOIVUMÄKI

veroasiantuntija
Helsingin seudun
kauppakamari

Hallituspaikka

UUSI TAPAHTUMA YRITYKSILLE JA HALLITUSOSAAJILLE

Keskiviikkona 9.2.2022 TähtiAreena,
Tampereen Messu- ja Urheilukeskus

#Hallituspaikka
#tulevaisuudenhallitustyöskentely
www.hallituspaikka.fi

TEEMANA TULEVAISUUDEN HALLITUSTYÖSKENTELY

Keynote-puhujina

MATTI ALAHUHTA

Yritysjohdaja

► Eteenpäin katsova hallitustyö

ALEXANDER BARGUM

Hallituksen puheenjohtaja, Perheyritysten liitto

► Omistajan rooli hallitustyössä

KIRSI PIHA

Founder, Purpose Research Institute

► Hallitustyön ravistelu 2020-luvulle

– Miten menestyä kiihtyvän muutoksen maailmassa?

TAPAHTUMAN JÄRJESTÄÄ

Tampereen Messut

JÄRJESTÄJÄKUMPPANIT

HALLITUS-
PARTNERIT

KAUPPAKAMARI

FUTURE BOARD

HHJ
HYVÄKÄYTTÖ
HALLITUKSEN LÄKSI

TAPAHTUMAKUMPPANIT

pwc

EVERSHEDS
SUTHERLAND

Admincontrol

Liput: **ticketmaster**® Myynnissä myös kumppanuuspaketteja!

Tammikuu

Hyväksytty hallituksen jäsen (HHJ)

– kurssi 19.1.–16.2.2022

ke 19.1. | ke 26.1. | ke 2.2. | ke 9.2. (ryhmätyö) | ke 16.2.2022

Satakunnan
ja Rauman
kauppakamarien
yhteinen
koulutus

Hyväksytty hallituksen jäsen (HHJ)-kurssi soveltuu hallitus-työskentelyn aktivoimiseen ja kehittämiseen. Se sopii sekä hallitustyötä jo tekeville henkilöille tai sitä harkitseville ja auttaa myös yrittäjiä ja yritysjohtajia hyödyntämään hallitus-työskentelyä entistä paremmin.

20.1.2022 Työsopimus ja kilpailukieltosopimukset

Kauppakamarien
yhteinen
koulutus

kauppakamarikauppa.fi

Työsopimus on syytä laatia huolellisesti, sillä sopimuksessa sovitut ehdot rajoittavat työnantajan työjohto-oikeutta. Koulutuksessa perehdytään työsopimuksen tekemiseen, sen keskeisiin ehtoihin ja niistä sopimiseen käytännössä. Lisäksi tarkastellaan erityisesti kilpailukiellosta sopimista, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2022.

25.1.2022 Uusi yhteistoimintalaki käytännönläheisesti

Kauppakamarien
yhteinen
koulutus

kauppakamarikauppa.fi

Kokonaan uuden yhteistoimintalain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2022 alusta. Uudella lailla pyritään parantamaan työpaikkojen yhteistoimintaa. Keskeisin muutos on se, että työnantajan on jatkossa käytävä säännöllistä vuoropuhelua henkilöstön edustajan kanssa, ja nykyinen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma korvataan työyhteisön kehittämissuunnitelmalla.

27.1.2022 Osakeyhtiön tilinpäätös

Kauppakamarien
yhteinen
koulutus

kauppakamarikauppa.fi

Koulutuksen tavoitteena on antaa osallistujille varmuutta siitä, että yrityksen tilinpäätös on laadittu asianmukaisesti ja se täyttää niin yrityksen omistajien, viranomaisten kuin muidenkin sidosryhmien siihen kohdistamat tarpeet voimassa olevan tilinpäätösnormiston näkökulmasta.

Helmikuu

03.2.2022 Hybridityö työlaeasäädännön, verotuksen ja sosiaaliturvan näkökulmasta

Kauppakamarien
yhteinen
koulutus

kauppakamarikauppa.fi

Olemme tottuneet koronapandemian aikana etätyöskentelyyn. Se asettaa työnantajalle uusia haasteita. Työnantajan velvollisuudet ovat voimassa silloinkin, kun työpiste sijaitsee työntekijän kotona tai työtä tehdään kenties kokonaan eri maasta. Suomen rajojen ulkopuolella työskentely haastaa myös tarkastamaan verotukseen ja sosiaaliturvaan liittyvät asiat. Myös Suomen sisällä eri toimipaikoissa työskentelyssä on asioita, jotka työnantajan on hyvä ottaa huomioon.

03.2.2022 Made in Finland - Alkuperän ja kauppasopimusten merkitys viennissä

Made in Finland -koulutuksessa saat ajantasaista tietoa EU:n solmimista vapaakauppasopimuksista ja niiden hyödyntämisestä, alkuperän määrittämisestä ja alkuperätodistuksista. Päivän aikana tutustutaan myös aiheeseen liittyviin sähköisiin työkaluihin.

10.2.2022 Konsernitilinpäätöksen tavoitteet

Kauppakamarien yhteinen koulutus

kauppakamarikauppa.fi

Vain konsernitilinpäätöksen avulla voidaan muodostaa oikea käsitys yrityskokonaisuuden taloudellisesta tilanteesta. Koulutuksessa annetaan perustiedot niin konsernitilinpäätöksen laatijoille kuin yrityksen johdossa toimiville henkilöille, sekä henkilöille, jotka työssään analysoivat konserneja ja niiden antamaan taloudellista informaatiota.

10.2.2022 Tulorekisteri – ilmoittaminen, korjaus ja kompastuskivet

Kauppakamarien yhteinen koulutus

kauppakamarikauppa.fi

Koulutuksessa käsitellään taannehtivien korjausten vaikutusta ilmoittamismenettelyyn, tiedon käyttäjien prosesseihin sekä suorituksen maksajan ja tulonsaajan asemaan. Koulutuksessa käydään läpi myös käytännön kokemuksia ilmoittamismenettelystä sekä tulorekisteri-ilmoittamisen periaatteita ja kompastuskiviä.

Hyväksytty hallituksen jäsen (HHJ) – kurssi

17.2.2022–24.3.2022

to 17.2. | to 3.3. | to 10.3. | to 17.3. (ryhmätö) | to 24.3.2022

Satakunnan ja Rauman kauppakamarien yhteinen koulutus

Hyväksytty hallituksen jäsen (HHJ)-kurssi soveltuu hallitus-työskentelyn aktivoimiseen ja kehittämiseen. Se sopii sekä hallitustyötä jo tekeville henkilöille tai sitä harkitseville ja auttaa myös yrittäjiä ja yritysjohtajia hyödyntämään hallitus-työskentelyä entistä paremmin.

17.2.2022 Vuosilomapalkkojen laskennan erikoistilanteet

Kauppakamarien yhteinen koulutus

kauppakamarikauppa.fi

Kun vuosiloman ansaintaan ja palkanmaksuun tulee poikkeamia esim. sairastumisen, perhevapaiden, lomautuksen tai työajan muutoksen vuoksi, tarvitaan palkkahallinnossa syvempää tietämystä vuosilomalain soveltamisesta.

Maaliskuu

03.3.2022 Suuri Työsuhdepäivä

Kauppakamarin Suuressa Työsuhdepäivässä kuulet työsuhdeasioista viimeaikaisten ja tulevien työlaainsäädännön sekä oikeuskäytännön valossa.

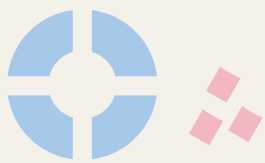
Myös muita koulutuksia tulossa kevään aikana mm.

- Kriisiviestintä
- Työhyvinvointi / työkyky
- HHJ hallituksen työkalut asiakasarvon johtamiseen
- Arvonlisävero

Seuraathan koulutussivujamme.

Koulutustarjontaan päivitetään tilanteen mukaan.

Lisätiedot ja ilmoittautumisohjeet raumankauppakamari.fi
Tervetuloa koulutuksiin!

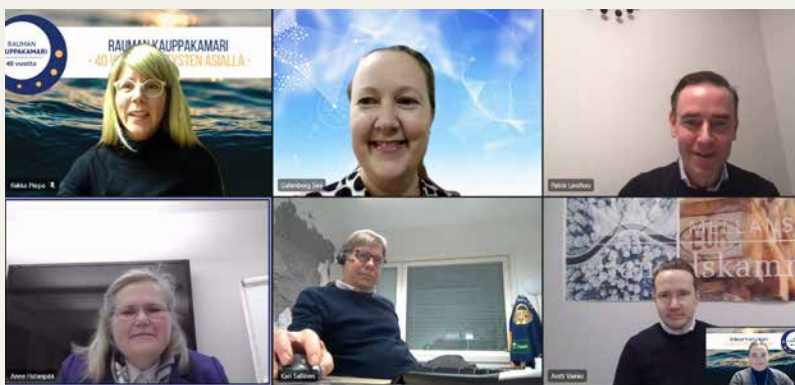
Tapahtuma- ja koulutuskuulumisia

Vt8 Turku-Pori vaikuttajaryhmä kokoontui Naantalissa marraskuussa. Kuvassa Rauman kauppakamarin toimitusjohtaja **Riikka Piispa**, Naantalin sataman myyntijohtaja **Yrjö Vainiala** ja V-S Elyn liikennejohtaja **Tuovi Päiviö**.

Global+ -webinaarisarjan Kiinaa käsittelevässä osuudessa äänessä olivat Suomen Kiinan Suurlähettiläs **Leena-Kaisa Mikkola** ja Laitilan Wirvoitusjuomatehtaan vientijohtaja **Marko Mikkola**.

Ruotsi oli Global+ -webinaarisarjan vuoden viimeinen teema. Kuvassa järjestäjäosapuolista **Riikka Piispa** ja **Sini Gahmberg** Rauman kauppakamarista, **Patrik Lindfors** Suomalais-ruotsalaisesta kauppakamarista, Anne Hatanpää Keskuskauppakamarista, **Kari Sallinen** Motoseal Components Oy:stä, **Antti Vainio** Keski-Ruotsin kauppakamarista ja **Heini Yli-Antola** Rauman kauppakamarista.

Muovialan yritykset ja Satakunnan opinto-ohjaajat kokoontuivat yhteistyön merkeissä Muottituote Groupin tiloihin Raumalla.

Loppuunmyydyin HHJ-kurssin 2. päivä vietettiin hallituksen ja hallitustyön organisoimien parissa. Ylistävät palautteet saanut hallituskonkari **Raija-Leena Söderholm** johdatti aktiivista keskustelua. Yksi keskeisimmistä teemoista oli luottamus hallituksen sisällä ja hallituksen, omistajien ja toimivan johdon välillä.

Tapahtuma- ja koulutuskuulumisia

Satakunnan logistiikkafoorumi toteutettiin liveinä Raumalla keräten paikalle joukon liikenteen ja logistiikan kehittämiseksi kiinnostuneita tahoja.

Rauman kauppakamari oli vahvasti edustettuna Kasitieverkoston seminaarissa eduskuntatalolla marraskuussa.

Kauan odotettu Rauman meriverkostopäivä toteutettiin laajalla yhteistyörintamalla Rauman merikoulunmällä marraskuun alussa. Ensi vuoden tapahtumaa aletaan jo suunnitella.

Satakunta syytä rakastua ruokaan -dokumentin ensi-ilta toteutui ruokafoorumin yhteydessä Säkylässä. Lavalla dokumentin päättäjät Tiina Hämäläinen, Johannes Juhola ja lapset.

Satakunta ykkös-ruokamaakunnaksi ja turha vaatimattomuus syrjään oli 29.11. toteutetun ruokafoorumin pääviesti. Myös maa- ja metsätalousministeri **Jari Leppä** vietiin maistelupöydän herkkujen pariin.

Rauman veropäivä pitää pintansa yhtenä suosituimmista ajankohtaiskoulutuspäivistä. Tällä kertaa tapahtumapaikkana olivat Rauman Scandic-hotellin tilat.

Kysyntää on paljon ja rahoitusta saatavilla, toteavat Finnveran toimitusjohtaja Pauli Heikkilä ja pääekonomisti Mauri Kotamäki.

Ilmastoratkaisut voivat olla seuraava mahdollisuus

Ennusteet talouskasvusta lupaavat kovaa, mutta kenties lyhyttä nousukautta. Koronakriisistä toipuvia yrityksiä hoputetaan ottamaan kasvusta kiinni, mutta entäpä jos tuote ei olekaan valmis? Rahaa on nyt markkinoilla paljon, ja se mahdollistaa investoinnit, painottaa **Pauli Heikkilä**. Ratkaisut ilmastomuutoksen hillitsemiseksi luovat tarvetta innovaatioille, investoinneille ja kasvulle.

Uusilla teknologioilla ja tuotekehityksellä on merkittävä rooli ilmastomuutoksen torjunnassa. Myös pk-yritysten kannattaa nähdä tämä mahdollisuutena, ja niin monet jo tekevätkin, arvioi **Mauri Kotamäki**.

"Ilmasto- ja ympäristöratkaisujen vientimahdollisuudet ovat rajattomat ja ne luovat kasvua kotimarkkinoillakin."

Ilmastovaikutukset päätöksenteon keskiössä

"Finnvera on omassa strategiassaan asettamassa tavoitteeksi kannustaa yrityksiä hakemaan ratkaisuja ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, kertoo Pauli Heikkilä. "Kai-

kessa, mitä ihminen tekee, on parantamisen paikkoja ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, alkaen teollisuuden prosesseista, liikenteestä ja kuluttamisesta."

"Jos yritys keksii tuotteen, joka vähentää tietyn prosessin energiankulutusta merkittävästi, kauppa käy. Suomalaiset ovat tässä hyviä, mutta kilpailua tulee olemaan", jatkaa Heikkilä.

Kriisin jälkeinen markkinoiden uusjako

Korona on koetellut eri toimialoja eri tavoin. Jotkut alat ovat hyötynneet, kun korona on vauhdittanut tiettyjä trendejä, muistuttaa Pauli Heikkilä. Suomen suurista vientialoista metsäteollisuuden on luonut investointeja pakkausmateriaalien kysynnän kasvu, vaikka paperin kulutus on vähentynyt. Myös tele- ja verkkobisnes on kuulunut poikkeusajan voittajiin.

Yritysten perustaminen, kasvattaminen ja tuotekehitys ovat pitkiä prosesseja. "Yritysten pitäisi olla jo viemässä, tuotteet jo

kehitetty tai kehitystyö vauhdissa. Muuten tämän kriisin mahdollisuudet menivät jo", Kotamäki sanoo.

Maaillalle omin tuottein pyrkivien yritysten joukko on huolena, sanoo Heikkilä. Hyvä puoli hänen mukaansa on, että rahan saatavuus on hyvä ja investointeja tehdään.

"Emme tiedä, mihin talous olisi mennyt ilman nykyistä rahapolitiikkaa. Finnvera voi omalta osaltaan edesauttaa investointien rahoitusta kotimaassa, yritysten kansainvälistymistä ja vientiä takauksilla, lainoilla ja vientitakuilla."

Suomen vahvuudet pitää keksiä uudelleen

Suomessa on paljon pieniä yrityksiä, mutta vähän suuria. Miten kasvattaa keski suurten yritysten joukkoa ja sitä kautta vähitellen suuria yrityksiä? Yksi kasvun hidaste Suomessa on pääoman vähyys, Kotamäki sanoo. Verotuksella on väliä, mutta moni muukin asia vaikuttaa.

"Arvomaailma, yritysten arvostus, on ratkaisevaa. Pk-yrityskenttä nähtiin pitkään suuryritysten alihankkijoina. Tarvitaan bisnesosaamisen, myynti- ja markkinointiosaamisen arvostusta. Onneksi näillä on nykyään jo suurempi rooli koulutuksessa", Pauli Heikkilä sanoo.

"Nämä olivat Suomen menestystekijöitä jo 1990-luvun lopulla, ja vahvuudet nähtiin globaalisti. Ennakkoluulottomuus ja pragmaattisuus olivat vahvuuksiamme esimerkiksi telekommunikaatioalan nousussa. Nyt nämä vahvuudet pitäisi keksiä uudelleen", Heikkilä sanoo.

Lue lisää: finnvera.fi/rahoitusjakasvu